

BOSNA I HERCEGOVINA
FEDERACIJA BOSNE I HERCEGOVINE
FEDERALNO TUŽILAŠTVO
FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE
SARAJEVO

**PROBLEMI U PROCESIRANJU KRIVIČNOG DJELA NEIZVRŠENJE
SUDSKE ODLUKE IZ ČLANA 351. KRIVIČNOG ZAKONA FEDERACIJE
BOSNE I HERCEGOVINE**

Sarajevo, avgust 2013. godine

FEDERALNA TUŽITELJICA

Vranjkovina Fikreta

SAŽETAK INFORMACIJE I KLJUČNE RIJEČI

Ovim radom nastojat će se ukazati na probleme sa kojima se tužilaštva susreću u procesuiranju krivičnog djela „Neizvršenje sudske odluke“ iz člana 351. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: KZ FBiH), ograničavajući se na teritorij Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: FBiH), kao i na zakonsku regulativu navedenog krivičnog djela u KZ FBiH. U prvom dijelu rada detaljnije će se obraditi pojam krivičnog djela „Neizvršenje sudske odluke“, analizirajući zakonske odredbe kojima je inkriminirano ovo krivično djelo prema KZ FBiH. U drugom dijelu rada posebno će se obraditi problemi sa kojima se susreću tužilaštva prilikom utvrđivanja, procesuiranja i kažnjavanja počinitelja ovog krivičnog djela. Zaključno *de lege ferenda*, a uzimajući u obzir dosadašnju praksu, u cilju prevazilaženja poteškoća u procesuiranju počinilaca ovog krivičnog djela, u radu će se iznijeti neki prijedlozi koji bi mogli dovesti do potpunijeg, određenijeg normiranja ovog krivičnog djela, otklanjanja uočenih problema, jačanje vladavine zakona i poštivanje ljudskih prava – posebno „prava na pravično suđenje“.

Ključne riječi: sudska odluka, odgovorna osoba, pravosnažnost, izvršenje...

1. UVODNA RAZMATRANJA

Izvršavanje konačnih i obavezujućih odluka sudskih organa smatra se obavezom po međunarodnom pravu, a nepoštivanje ove obaveze predstavlja negativan uticaj na vladavinu prava [neizvršavanje konačnih i obavezujućih odluka sudskih organa u suprotnosti je i sa načelom vladavine prava iz člana II. st. 2. Ustava Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ustav BiH)¹ i pravom na pravično suđenje propisano članom II. stav 3(e) Ustava BiH, kao i članom 1. i 2.(e) poglavlje II. Ustava Federacije Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: Ustav FBiH)²], zaštitu ljudskih prava i sloboda, zatim podriva ulogu sudske vlasti, ali i povlači odgovornost onih koji treba da provode ove odluke.

Neizvršavanje pravosnažnih sudskih odluka predstavlja i povredu prava na pravično suđenje koje je garantovano članom 6. Evropske konvencije o ljudskim pravima (u daljem tekstu: EKLJP)³, zbog čega građani koji postaju žrtve produženog kršenja ljudskih prava, pomoć traže u obraćanju međunarodnim tijelima [Evropskom sudu za ljudska prava (u daljem tekstu: ESLJP), Komitetu za ljudska prava Ujedinjenih nacija], što predstavlja dodatni pritisak za našu zemlju i naglašava potrebu da se navedeni problem prevaziđe.⁴

Izvršenje sudskih odluka smatra se sastavnim djelom suđenja, a neizvršenje presuda u razumnom roku posebno se kvalifikuje kao povreda "prava na sud" iz člana 6. st.1 EKLJP. Država, kao i njeni entiteti, imaju obavezu da propišu i organizuju sistem za izvršenje presuda koji je efikasan, koji obezbjeđuje izvršenje bez nepotrebnog odlaganja. Odlaganje izvršenja može jedino biti opravdano izuzetnim okolnostima, pri čemu kašnjenje ne smije biti takvo da se njime povrijedi suština zaštićenog prava. Izvršenje presude koju donese bilo koji sud mora

¹ Aneks IV Općeg mirovnog sporazuma za Bosnu i Hercegovinu, parafiran 21.11.1995. godine u Daytonu i potpisan 14.12.1995. godine u Parizu, kada je i stupio na snagu. Tekst Ustava BiH dostupan na stranici: http://www.ccbh.ba/public/down/USTAV_BOSNE_I_HERCEGOVINE_bos.pdf.

² Tekst Ustava FBiH dostupan na stranici:

http://www.ustavnisudfbih.ba/bs/dokumenti/ustav_precisceni_tekst.pdf.

³ Članom II. 2. Ustava BiH, utvrđeno je da prava i slobode predviđeni u EKLJP i u njenim Protokolima imaju direktnu primjenu u Bosni i Hercegovini. Ovi akti imaju prioritet nad svim ostalim zakonima. Uredba o ratifikaciji EKLJP, izmijenjene i dopunjene protokolima br. 3., 5. i 8. i dopunjene protokolom br. 2., te protokolom 1.,4.,6.,7.,9.,10. i 11., objavljena je u Službenom listu R BiH - Posebno izdanje – „Medunarodni ugovori", broj: 5/96.

⁴ U novinskom članku objavljenom u Slobodnoj Evropi dana 05.02.2013. godine pod naslovom „Sporovi u Strazburu premašili dva miliona maraka“, autor teksta iznosi zabrinjavajući podatak da vrijednost sporova koji se, trenutno, protiv BiH vode na sudu u Strazburu (najviše) zbog činjenice da se na nacionalnom nivou ne ispunjavaju presude, zbog čega se kasnije i pokreću postupci pred sudom u Strazburu, premašuju dva miliona maraka. Prema podacima koje iznosi autor teksta našu zemlju je ovaj problem do sada koštao oko tri miliona maraka, no smatramo da će, ukoliko se nastavi sa dosadašnjom praksom, BiH najveću cijenu platiti, ne u novcu nego u položaju u evropskoj zajednici. Članak dostupan na stranici:

<http://www.slobodnaevropa.org/content/skupa-pravda-po-bih-sporovi-u-strazburu-premasili-dva-miliona-aura/24892702.html>.

biti posmatrano kao „integralni dio suđenja“ u smislu člana 6. EKLJP. Vladavina prava zahtjeva ne samo donošenje sudskih odluka, nego i mogućnost njihovog izvršenja. U kontekstu Bosne i Hercegovine (u daljem tekstu: BiH) i njenih entiteta, ovo je važno, kao dio trenutnog mirovnog procesa, u kojem ljudi mogu tražiti ostvarivanje njihovih ustavima zajamčenih prava, kao npr. povrat njihove imovine, ostvarivanje prava iz radnih odnosa i dr. Bez obzira da li je dužnik privatno lice ili državni ili organ entiteta, država i njeni entiteti su dužni da obezbjede djelotvorno učešće cijelog svog aparata u postupku izvršenja i preduzmu sve neophodne mjere da se pravosnažna presuda izvrši. Takođe, treba naglasiti da država, a i njeni entiteti, ne mogu opravdanje tražiti u nedostatku sredstava za izvršenje pravosnažne sudske odluke u slučaju kada su oni neposredni dužnici ili kada je dužnik u njihovom većinskom vlasništvu.

1.1 Pojam i zakonska obilježja krivičnog djela Neizvršenje sudske odluke iz člana 351.

KZ FBiH

Uobičajeno je razmišljanje da vladavina prava ne zahtjeva samo da sudski sistem donosi pravilne odluke, nego da te odluke budu takve da se mogu izvršiti. Izvršenje sudskih odluka može biti teško i dugotrajno u svakom zakonodavstvu, a naročito u zemlji koja se oporavlja i od ratnih posljedica i koja se nalazi u tranzicionom procesu. Od početka rada Programa procjene sudskog sistema (u daljem tekstu: JSAP)⁵ na procjeni sudskog sistema u BiH, uočeno je da postoje pravne, političke i praktične poteškoće sa kojima se sudovi suočavaju u oba entiteta prilikom izvršavanja odluka u krivičnim i građanskim postupcima.

S obzirom na ozbiljnost problema, neizvršenja sudskih odluka i potrebu uvođenja mehanizama kojim bi se preventivno djelovalo na neizvršenje sudskih odluka i dalje kršenje ljudskih prava, zakonodavac je 2003. godine reformom krivičnog zakonodavstva u BiH, inkriminirao neizvršenje sudske odluke.⁶ Tako je članom 351. KZ FBiH propisano da

⁵ Vijeće sigurnosti je 16. jula 1998. godine Rezolucijom 1184 (1998.god.) ovlastilo UNMIBH da osnuje program promatranja i procjene sudskog sistema u BiH. Taj program je nazvan Program procjene sudskog sistema (JSAP) i radio je u svakoj od sedam UNMIBH-ovih regija od početka novembra 1998. godine. Opseg JSAP-ove aktivnosti nije obuhvatao samo krivično pravo, nego i sve vrste građanskog prava.

⁶ Prema krivičnom zakonodavstvu naše zemlje, ovo krivično djelo ima tri oblika. Osnovni oblik krivičnog djela normiran je u stavu 1. člana 351 KZ F BiH. Poseban oblik normiran je st. 2. , a postojaće u slučaju kada se radi o neizvršenju sudskih odluka Doma za ljudska prava za Federaciju ili odluke Ustavnog suda FBiH od strane odgovornih osoba koje odluke su dužni izvršiti. Kvalificirani oblik krivičnog djela neizvršenje sudske odluke iz stava 1. i 2. određen je s obzirom na težinu posljedice odnosno težinu povrede prava drugoga.

odgovorna osoba u organu vlasti ili pravnoj osobi ili drugim institucijama u Federaciji koja ne postupi po pravosnažnoj odluci suda u Federaciji, čini krivično djelo neizvršenje sudske odluke (član 351. st. 1. KZ FBiH). Ovo krivično djelo čini i odgovorna osoba koja odbije izvršiti odluku Doma za ljudska prava (koja se odnosi na FBiH) ili odluku Ustavnog suda FBiH koju je dužna izvršiti (član 351. st. 2. KZ FBiH). Kvalifikatorne okolnosti osnovnog i posebnog oblika ovog krivičnog djela javljaju se u posljedici učinjenog krivičnog djela, koja se ogleda u nastanku teže povrede prava drugog ili u nastanku značajne materijalne štete (član 351. st. 3. KZ FBiH). Za počinitelja osnovnog i posebnog oblika ovog krivičnog djela (član 351. st.1. i 2. KZ FBiH), zakonodavac je propisao novčanu kaznu ili kaznu zatvora do tri godine, dok je za kvalificirani oblik (član 351 st. 3 KZ FBiH) ovog krivičnog djela propisana kazna zatvora u trajanju od jedne do pet godina.

Krivično djelo neizvršenje sudske odluke iz člana 351. KZ FBiH može učiniti samo odgovorna osoba.⁷ Ovo krivično djelo ne može učiniti fizička osoba, koja nema svojstvo odgovorne osobe, osim ako njeno ponašanje (nepostupanje po odluci suda), ne predstavlja obilježje nekog drugog krivičnog djela prema KZ FBiH (npr. krivično djelo Izbjegavanje izdržavanja iz člana 233. KZ FBiH).

Radnja izvršenja ovog krivičnog djela se u pravilu sastoji u nečinjenju, odbijanju da se postupi po pravosnažnoj sudskoj odluci uz pretpostavku da je odgovarajućim propisima predviđena obaveza postupanja odgovorne osobe. O nepostupanju će se raditi u slučaju npr. kada počinitelj nepotrebno zadržava odluku ili kad počinitelj ne donese odgovarajući akt, odluku koja je nužna da bi se realizovala pravosnažna sudska odluka. Da bi se radilo o krivičnom djelu neizvršenje sudske odluke iz člana 351. KZ FBiH, radnja (propuštanje, nečinjenje) mora biti učinjena samo u odnosu na odluku suda u FBiH, odluku Doma za ljudska prava za Federaciju ili odluku Ustavnog suda Federacije (dakle, neće se raditi o ovom krivičnom djelu ukoliko se radi o neizvršenju odluke organa uprave npr. Ministarstva).

⁷ Odgovorna osoba je osoba u privrednom društvu ili u drugoj pravnoj osobi kojoj je s obzirom na njenu dužnost ili na osnovu posebne ovlasti povjeren određeni krug poslova koji se odnose na primjenu zakona ili propisa donesenih na osnovu zakona, ili općeg akta privrednog društva ili druge pravne osobe u upravljanju i rukovanju imovinom, ili se odnose na rukovođenje proizvodnjom ili nekom drugom privrednom djelatnošću ili na nadzor nad njima. Odgovornom osobom smatra se i službena osoba u smislu stava 3. člana 2. KZ FBiH kada su u pitanju radnje kod kojih je kao učinitelj označena odgovorna osoba, a nisu propisane kao krivično djelo odredbama glave o krivičnim djelima protiv službene i druge odgovorne dužnosti, ili odredbama o krivičnim djelima učinjenim od strane službene osobe propisanim u nekoj drugoj glavi ovog zakona ili drugim zakonom Bosne i Hercegovine. *Vidi.* član 2. st. 6. KZ FBiH.

Pretpostavka za postojanje ovog krivičnog djela je da postoji pravosnažna i izvršna sudska odluka⁸ tj. odluka redovnog suda u FBiH, Doma za ljudska prava (koja se odnosi na FBiH) ili Ustavnog suda FBiH, bez obzira da li je sudska odluka donesena u parničnom postupku, krivičnom postupku, postupku po tužbi u upravnom sporu i sl.

Kada je u pitanju oblik krivice za poseban, kao i osnovni oblik ovog krivičnog djela zakonodavac je propisao da počinitelj mora postupati sa umišljajem (tj. kod počinitelja mora postojati svijest i volja, odnosno počinitelj u trenutku činjenja djela mora biti svjestan da neizvršavanjem ili odbijanjem izvršenja pravosnažne sudske odluke čini krivično djelo, čije učinjenje želi ili na njega pristaje),⁹ dok za najteži (kvalificirani) oblik kod počinitelja, u odnosu na kvalifikatornu okolnost (prouzrokovanje težih povreda prava drugog ili značajnu materijalnu štetu) za krivičnu odgovornost u odnosu na posljedicu, dovoljan je nehat.¹⁰

Međutim, iako je pohvalna intencija zakonodavca da neizvršenje sudskih odluka, odluka Doma za ljudska prava za Federaciju i odluka Ustavnog suda F BiH obezbijedi kroz krivično zakonodavstvo, prepoznavajući na taj način njihov nesporan značaj u zaštiti individualnih i društvenih dobara i vrijednosti, uočava se da je ovaj mehanizam ostao bez značajnijeg učinka. Svi sudovi u BiH trenutno se susreću sa problemom neefikasnog izvršenja sudskih odluka. Razlozi koji se najčešće navode kao uzrok neizvršavanja pravosnažnih sudskih presuda su: nedostatak finansijskih sredstava potrebnih za ovu namjenu, nerazumijevanje zahtjevnog i pravilnog načina njihovog izvršavanja, neadekvatni mehanizmi za praćenje provođenja sudskih odluka, problem u individualizaciji odgovornosti za neizvršenje odluka posebno kada se radi o kolektivnim tijelima, nedostatak političke volje za njihovu provedbu i slično.¹¹

1.2 Neizvršenje odluka Ustavnog suda FBiH i Doma za ljudska prava za Federaciju

Ustavni sud FBiH predstavlja organ koji obezbjeđuje da se društveno politička zajednica u uređivanju društvenih odnosa kreće u granicama ustavnih ovlaštenja, odnosno da

⁸ Redovni pravni lijekovi su oni pravni lijekovi koje se mogu po pravilu uložiti protiv svake odluke suda (presude ili rješenja), a ulažu se protiv nepravosnažnih sudskih odluka. U krivičnom zakonodavstvu naše zemlje postoji jedan redovni pravni lijek, a to je žalba.

⁹ Vidi član 37. KZ FBiH.

¹⁰ Vidi član 38. KZ FBiH.

¹¹ Slično o neizvršenju odluka Ustavnog suda BiH Hanušić A., Neprovedbena odluka = Uskraćena pravda, Optimiziranje izvršenih odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika 2010-2011, Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina, str. 2. Tekst dostupan na internet stranici: www.soros.org.ba, pristup stranici: 20.07.2013.

doprinosi ostvarivanju i unapređenju ustavnih principa. Za razliku od redovnih sudova, zbog svojih nadležnosti da odlučuje o ustavnosti pravnih akata, ovaj sud se pojavljuje, na određeni način paralelno sa zakonodavcem, kao subjekt stvaranja prava.

Iako su odluke Ustavnog suda FBiH konačne i obavezujuće (član IV.C 12. Ustava FBiH), a njihovo neizvršenje predstavlja krivično djelo, u praksi je primjetna pojava nepoštivanja odluka ovog suda. U cilju suzbijanja ove pojave zakonodavac je članom 351. st. 2 KZ FBiH propisao da se odgovornoj osobi koja odbije izvršenje odluke Ustavnog suda FBiH koju je dužna izvršiti može izreći novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do tri godine, a za kvalificirani oblik ovog krivičnog djela kazna zatvora u trajanju od jedne do pet godina.¹²

Inkrimisanje neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH je put koji bi trebao dovesti do djelotvornijeg ostvarivanja ustavnog naloga o izvršnosti i opšte obaveznosti odluka Ustavnog suda FBiH. Poštivanje odluka Ustavnog suda FBiH je obaveza svih s obzirom na to da ih Ustav određuje kao opšte obavezujuće i izvršne, a koje se sa svojom pravnom snagom izjednačavaju sa zakonima. Kako zakon djeluje prema svima - *erga omnes*, tako i odluke Ustavnog suda moraju da imaju isto djelovanje.

Stavom 2. člana 351. KZ FBiH također, je propisano da odgovorna osoba koja odbije da izvrši odluku Doma za ljudska prava (koja se odnosi na FBiH), a koju je dužna izvršiti, čini krivično djelo neizvršenje sudske odluke, kažnjivo ovim Zakonom. Naime, Dom za ljudska prava osnovan je Aneksom 6 Dejtonskog sporazuma kao dio Komisije za ljudska prava. Rješavao je predstavke u vezi s povredama osnovnih ljudskih prava i sloboda, garantovanih EKLJP i drugim međunarodnim instrumentima iz Aneksa 1. Ustava BiH. U članu 11. st. 6 Aneksa 6, propisano je da će se odluke Doma za ljudska prava od strana potpisnica u potpunosti provoditi. Nadgledanje izvršenja ovih odluka vršio je Ured visokog predstavnika do 2002. godine, a od tada Odjel za ljudska prava OSCE-a u BiH. Odluke Doma za ljudska prava su se često izvršavale pod pritiskom međunarodnih organizacija na odgovorne vlasti u BiH i entitetima. Dom za ljudska prava je prestao sa radom 31.12.2003. godine, a njegove predmete preuzela je Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH. Komisija je prestala sa radom krajem 2006. godine. Komisija je okončala skoro sve preostale predmete Doma za ljudska prava, ali je i dalje ostao problem nedovoljno efikasnog izvršavanja i implementacije njenih odluka. Nepostojanje efikasnog mehanizma za izvršavanje odluka Doma za ljudska prava je prepoznato, tako što je članom 351. KZ FBiH

¹² Pojam odgovorne osobe naveden u fusnoti 5.

neizvršenje ovih odluka sankcionirano na način da je za isto propisana novčana kazna ili kazna zatvora u trajanju do tri godine, a za kvalificirani oblik ovog krivičnog djela, kazna zatvora u trajanju od jedne do pet godina. KZ-om FBiH inkriminirano je odbijanje izvršenja odluke Doma za ljudska prava od strane odgovorne osobe, a koje je odgovorna osoba dužna da izvrši, a odnose se na Federaciju BiH.¹³

Međutim, period koji je protekao od uvođenja ovog krivičnog djela i uočeni problemi daju osnova za pitanje da li je ovaj mehanizam dovoljan za njihovo prevazilaženje, zbog čega se problemom neizvršavanja odluka ustavnih sudova bavila i Evropska komisija za demokratizaciju kroz pravo, poznatija kao Venecijanska komisija.¹⁴

2. PROBLEMI U PROCESUIRANJU KRIVIČNOG DJELA NEIZVRŠENJA SUDSKE ODLUKE

2.1 Problemi u procesuiranju krivičnog djela neizvršenja odluka redovnih sudova u FBiH

Prema organizaciji sudova u Federaciji BiH, redovni sudovi su općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud Federacije BiH. Odluke ovih sudova su obavezujuće, a izvršenje istih smatra se sastavnim djelom suđenja. Neizvršenje presuda u razumnom roku

¹³ Ustavni sud BiH i Komisija za ljudska prava pri Ustavnom sudu BiH u svoja pravila postupka ugradili su odredbe koje se odnose na neizvršavanje odluka prema kojim pravilima, nakon isteka roka u kojem su se presude trebale izvršiti donosi se posebno rješenje koje se dostavlja nadležnom tužilaštvu na postupanje. Nadležno tužilaštvo isto bi trebalo razmatrati kao krivičnu prijavu, odlučiti o istoj, tako što će narediti provođenje istrage ili odlučiti da se istraga ne sprovodi, o čemu su dužni u roku od 3 dana obavijestiti oštećenog i podnosioca prijava o neprovođenju istrage.

¹⁴ Venecijanska komisija, čiji puni naziv je Evropska komisija za demokraciju putem prava, jeste savjetodavno tijelo Vijeća Evrope za ustavna pitanja. Skraćeno se naziva Venecijanska komisija zato što je njeno sjedište u Veneciji, gdje se održavaju plenarne sjednice Komisije. Njeno uspostavljanje inicirano u Veneciji u januaru 1990. na sastanku evropskih ministara vanjskih poslova. Uspostavljena je 10. maja 1990. godine na 86. sjednici Komiteta ministara Vijeća Evrope i od tada do danas ima vodeću ulogu u usvajanju ustava koji su u skladu sa standardima evropskog ustavnog nasljeđa. U početku Venecijanska komisija je bila zamišljena kao evropska institucija za pravnu „prvu pomoć“ zemljama u tranziciji, a od tada je prerasla u međunarodno priznati nezavisni pravni institut za istraživanja. Venecijanska komisija doprinosi širenju evropskog ustavnog nasljeđa, zasnovanog na temeljnim pravnim vrijednostima evropskog kontinenta, i pruža „ustavnu prvu pomoć“ državama pojedinačno. Venecijanska komisija također ima jedinstvenu ulogu, bez premca, u rješavanju kriza i sprječavanju konflikata putem izgradnje ustava i savjetovanja. Komisija daje pravne savjete i pomaže svojim državama članicama u usklađivanju njihovog pravnog i institucionalnog okvira sa standardima Vijeća Evrope: demokracije, ljudskih prava i vladavine zakona. Opširnije o Venecijanskoj komisiji i Izvještajima iste na stranici:

<http://www.venice.coe.int/webforms/events/>.

posebno se kvalifikuje kao povreda "prava na sud" iz člana 6.st.1 EKLJP, a neizvršenje odluke redovnog suda u FBiH od strane odgovorne osobe i krivičnim djelom. U cilju dodatnog obezbjeđenja izvršenja odluka sudova Federacije, Ustavom FBiH kao mehanizam kontrole izvršenja ovih odluka propisana je i obaveza premijera, pored nadležnosti za provođenje politike i izvršavanje zakona Federalne vlasti i osiguranje izvršenja odluka sudova FBiH (član IV.B.7.c (I) Ustava FBiH). Takođe, Ustavima kantona u nadležnosti Premijera Kantona i Vlade kantona je propisana obaveza osiguranja i izvršavanja odluka sudova. Međutim, uprkos navedenom, uočava se da je ovaj mehanizam kontrole ostao bez značajnijeg učinka kako na polju izvršenja odluka, tako i sankcioniranja osoba odgovornih za njihovo neizvršenje, uključujući tu i predstavnike zakonodavne i izvršne vlasti. O navedenom svjedoče i podaci dobiveni od strane kantonalnih tužilaštava u FBiH.

Analizirajući dostavljene podatke za period od tri godine, tačnije 2010., 2011. i 2012. godinu od 10 kantonalnih tužilaštava u Federaciji,¹⁵ koji su dostavljeni Federalnom tužilaštvu FBiH, (statistički podaci o radu svih deset kantonalnih tužilaštava u FBiH dobiveni dostavljanjem godišnjih izvještaja o radu i iskazani po licima i predmetima), a odnose se na procesuiranje krivičnog djela „Neizvršenje sudske odluke“ iz člana 351. KZ FBiH, proizilazi da je u periodu od 3 godine u kantonalnim tužilaštvima evidentirano ukupno 233 predmeta protiv 376 lica, od čega u 2010. godini 63 predmeta protiv 95 lica, u 2011. godini 85 predmeta protiv 134 lica, a u 2012. godini 85 predmeta protiv 147 lica. Prema dostavljenim podacima proizilazi da je u 229 predmeta krivična prijava podnesena zbog neizvršenja odluka osnovnih i kantonalnih sudova (član 351. st.1. KZ FBiH), a u 4 predmeta zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH (član 351. st.2. KZ FBiH). Iz dostavljenih podataka proizilazi da je u 53 predmeta donesena naredba o provođenju istraga protiv 70 lica, odnosno u 2010. godini istraga je pokrenuta u 16 predmeta protiv 19 lica, u 2011. godini istraga je pokrenuta u 18 predmeta protiv 26 lica, a u 2012. godini istraga je pokrenuta u 19 predmeta protiv 25 lica. Istraga je pokrenuta u 51 predmetu zbog neizvršenja odluka osnovnih i kantonalnih sudova (član 351. st.1. KZ FBiH), a u 2 predmeta istrage je pokrenuta zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH (član 351. st.2 KZ FBiH).

U 33 predmeta, nakon dostavljanja krivičnih prijava, donesena je naredba o neprovođenju istrage protiv 53 lica, od čega 14 naredbi o neprovođenju istrage u 2010. godini protiv 18 lica,

¹⁵ Tužilaštvo Unsko-Sanskog kantona, Tužilaštvo Posavskog kantona, Tužilaštvo Tuzlanskog kantona, Tužilaštvo Zeničko-Dobojskog kantona, Tužilaštvo Kantona Goražde, Tužilaštvo Srednjobosanskog kantona, Tužilaštvo Hercegovačko- Neretvanskog kantona, Tužilaštvo Zapadno – Hercegovačkog kantona, Tužilaštvo Sarajevskog kantona, Tužilaštvo Kantona Livno.

u 2011. godini 10 naredbi o neprovođenju istrage protiv 23 lica, a u 2012. godini 9 naredba o neprovođenju istrage protiv 12 lica. Naredba o neprovođenju istrage u 31 predmetu je donijeta protiv prijavljenih zbog neizvršenja odluka osnovnih i kantonalnih sudova (član 351. st.1. KZ FBiH), a u 2 predmeta zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH (član 351. st. 2 KZ FBiH). Razlozi koji se navode od strane kantonalnih tužilaštava za donesene naredbe o neprovođenju istraga su najčešći da je utvrđeno da prijavljeno djelo nije krivično djelo „Neizvršenje sudske odluke“ iz člana 351. KZ FBiH, zbog podnošenja paušalnih krivičnih prijava od strane fizičkih osoba koje su često preuranjene i bez dokaza, da je utvrđeno da je sudska odluka zbog koje je podnesena krivična prijava izvršena, ustupanje predmeta drugom tužilaštvu na nadležnost i sl. Od navedenog broja predmeta u kojima je pokrenuta istraga (53 predmeta), istraga je obustavljena u 16 predmeta protiv 20 lica, od čega u 2010. godini u 7 predmeta protiv 9 lica, u 2011. godini u 3 predmeta protiv 4 lica, a u 2012. godini u 6 predmeta protiv 7 lica. Istraga je obustavljena u 14 predmeta zbog neizvršenja odluka osnovnih i kantonalnih sudova (član 351. st.1 i 3. KZ FBiH), a u 2 predmeta zbog neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH (član 351. st. 2 KZ FBiH). Kao razlozi za obustavljanje istrage tužilaštva najčešće navode da je u toku istražnog postupka utvrđeno da je postupljeno po sudskoj odluci, odnosno da je sudska odluka izvršena, nelikvidnost pravnih osoba (novčana potraživanja), nedostatak umišljaja na strani prijavljene odgovorne osobe, tj. nepostojanje, kao i poteškoće u dokazivanju postojanja subjektivnog elementa koji se traži na strani počinioca ovog krivičnog djela, kao i identifikacija „odgovorne osobe“ u tijelu vlasti ili pravnoj osobi ili drugim institucijama u Federaciji(o navedenom detaljnije u nastavku rada).

Prema dostavljenim podacima od ukupnog broja predmeta u kojima je pokrenuta istraga (53 predmeta) u periodu od tri godine, nakon okončanja istražnog postupka podignuto je 18 optužnica protiv 27 lica, od čega u 2010. godini u 5 predmeta protiv 7 lica, u 2011. godini u 9 predmeta protiv 15 lica, a u 2012. godini u 4 predmeta protiv 5 lica. Optužnice (18) su podignute zbog neizvršenja odluka općinskih i kantonalnih sudova (član 351. st.1 i 3. KZ FBiH). Od ukupno 18 odluka suda (općinski sudovi) donesenih na osnovu podignutih optužnica, u 17 predmeta sud je izrekao uvjetne osude, dok je u jednom predmetu sud izrekao novčanu kaznu. Odnosno, sudovi su u 2010. godini donijeli 4 presude u kojima su izrekli 4 uvjetne osude, u 2011. godini sudovi su donijeli 10 presuda u kojima su izrekli 9 uvjetnih osuda i 1 novčanu kaznu, a u 2012. godini sudovi su donijeli 4 presude u kojima su izrekli 4 uvjetne osude za ovo krivično djelo. Na navedene odluke suda od strane tužilaštava uložene su samo 4 žalbe, od čega su 3 žalbe tužilaštava odbijene od strane drugostepenih sudova, a 1 žalba tužilaštva je uvažena od strane drugostepenog suda. U 2010. godini od strane nadležnih

tužilaštava nije bilo ulaganja žalbi na presude koje su donijeli prvostepeni sudovi za krivično djelo „neizvršenja sudske odluke“, u 2011. godini uložene su 3 žalbe, od kojih su sve tri žalbe odbijene, dok je u 2012. godini uložena samo 1 žalba od strane nadležnog tužilaštva koju žalbu je drugostepeni sud uvažio i preinačio prvostepenu presudu (prvostepenom presudom optuženi oslobođen od optužbe) i oglasio počinioca krivim za krivično djelo „neizvršenja sudske odluke“.¹⁶

Prema podacima sa kojima raspolaže Federalno tužilaštvo FBiH, Vrhovni sud FBiH u periodu od 2010., 2011., i 2012. godina, imao je samo jedan predmet koji se vodio zbog krivičnog djela „neizvršenja sudske odluke“ iz člana 351. st.1 KZ FBiH (presuda broj 56 0 K 019080 09 Kžž od 22.09.2010.godine,Vrhovni sud FBiH djelimično preinačio presuda Kantonalnog suda u Mostaru u odluci o kazni).¹⁷

Iz dostavljenih podataka za period istraživanja ovog rada, proizlazi da je nakon zaprimanja krivičnih prijava (233 prijave), od strane nadležnih tužilaštava pokrenuto mali broj istraga, svega u 22,75% predmeta. Od pokrenutih istraga nakon okončanja postupka u 62,23% predmeta postupak je obustavljen donošenjem naredbe o obustavljanju istrage, odnosno u 33,96% predmeta nakon okončanja istrage je optužnica podignuta.

Potrebno je ukazati da je prilikom analize dostavljenih podataka od kantonalnih tužilaštava uočeno da su pojedina tužilaštva imala mali broj podnesenih krivičnih prijava za krivično djelo „neizvršenja sudskih odluka“ [Kantonalno tužilaštvo Posavskog kantona u Orašju (u daljem tekstu: KT Orašje) – 1 prijava, Kantonalno tužilaštvo Bosansko-podrinjskog kantona u Goraždu (u daljem tekstu: KT Goražde) – 3 prijave, Kantonalno tužilaštvo Tuzlanskog kantona u Tuzli (u daljem tekstu: KT Tuzla) – 13 prijave)], dok je Kantonalno tužilaštvo kantona Sarajevo u Sarajevu (u daljem tekstu: KT Sarajevo) u navedenom periodu zaprimilo ukupno 92 prijave, što u odnosu na ukupan broj podnesenih prijava u FBiH iznosi 39,48%.

U cilju izrade ovog rada i utvrđivanje problema sa kojim se kantonalna tužilaštva susreću prilikom procesuiranja počinitelja ovog krivičnog djela, u ista smo uputili anketne upitnike sa pitanjima koja se odnose na spomenutu problematiku. Od ukupno deset tužilaštava, 8 je odgovorilo da nemaju problema u procesuiranju počinitelja ovog krivičnog djela, iako statistički podaci dostavljeni Federalnom tužilaštvu FBiH od strane ovih tužilaštava (podaci navedeni u radu) govore suprotno.

¹⁶ Navedeni podaci prikupljani na osnovu Izvještaja o radu kantonalnih tužilaštava dostavljenih Federalnom tužilaštvu FBiH.

¹⁷ Vidi. član 333. st 1. ZKP FBiH.

Zabrinjavajuća je i kaznena politika sudova kada je u pitanju ovo krivično djelo. Naime, u navedenom periodu od 18 odluka koje su donijeli općinski sudovi (krivično djela „neizvršenje sudske odluke“ iz člana 351. st.1 i 3 KZ FBiH) niti jednom odlukom suda nije izrečena kazna zatvora, a samo u jednom predmetu sud je izrekao novčanu kaznu, iako je za ovo krivično djelo zakonom propisana novčana kazna ili kazna zatvora do tri godine (odnosno kazna zatvora u trajanju od 1 do 5 godina za kvalificirani oblik ovog krivičnog djela). U 94,44% predmeta sud je odlučio da izrekne blažu krivičnu sankciju u odnosu na onu koja je propisana za navedeno krivično djelo (uvjetnu osudu). Ako uzmemo u obzir svrhu kažnjavanja, ovakvom blagom kaznenom politikom sudova za počinioce krivičnih djela nepoštivanje sudskih odluka od strane odgovornih osoba, ne može se ostvariti svrha kažnjavanja (ni generalna ni specijalna prevenciju) niti obezbijediti poštivanje sudskih odluka. Blagoj kaznenoj politici sudova doprinose i tužilaštva koja ne ulažući žalbe na odluke suda prešutno daju svoju suglasnost na istu (žalba je uložena na 22,22% odluka suda).

2.2 Problemi u procesuiranju krivičnog djela neizvršenja odluka Ustavnog suda FBiH i Doma za ljudska prava za Federaciju

Ustavni sud FBiH, konstituiran kao sud koji stoji izvan sistema redovnog sudstva i obavljanja redovne sudske funkcije, u vršenju sudske funkcije predstavlja samostalni organ koji obavlja funkciju ustavnog sudstva u okviru ustavom određenih prava i dužnosti. Općenito ustavom se određuje niz idejnih načina koja imaju za svrhu da garantuju i oblik i razvitak uspostavljenog društvenog i političkog sistema, te predstavlja i akt institucionalizovanja tog sistema.

Kada je u pitanju nadležnost ovog suda, ona obuhvata uglavnom kontrolu ustavnosti zakona, kontrolu ustavnosti odnosno zakonitosti podzakonskih akata, zatim rješava sukobe nadležnosti između kantonalnih i federalnih organa vlasti, opštine i grada i njihovih institucija, vrši zaštitu prava na lokalnu samoupravu, kao i da odlučuje o ustavnim pitanjima koja mu predoče Vrhovni ili neki kantonalni sud.¹⁸ Odluke ovog suda mogu djelovati *erga omnes* – npr. kod ukidanja osporenih zakonskih akata koji nisu u saglasnosti sa Ustavom F BiH (češći slučaj) ili samo na pojedince - otklanjanje primjene na konkretan slučaj. Utvrđivanje nesuglasnosti Ustava s jedne strane i opštih pravnih akata s druge strane, jeste

¹⁸ Vidi. VI.C.10. Ustava FBiH.

osnovna funkcija ustavnog sudstva, što ima za cilj učvršćivanje i dalji razvitak demokratskih principa i vladavine prava.

Međutim, svi sudovi u FBiH trenutno se susreću sa problemom neefikasnog izvršavanja sudskih odluka, što je slučaj i sa Ustavnim sudom FBiH. Problem se najčešće javlja u interakciji tijela kontrole ustavnosti i drugih državnih tijela, zatim kod neprovođenja odluka Ustavnog suda FBiH koje se odnose na izmjenu akata koji su ocijenjeni neustavnim i sl.¹⁹

Naime, odluke Ustavnog suda FBiH se ne izvršavaju u skladu s pravilima izvršnog postupka kao što je to slučaj sa odlukama redovnih sudova. Ustavni sud FBiH nema svoj izvršni odjel, niti mu u izvršenju mogu pomagati policijski organi. Međutim, prema Pravilniku Ustavnog suda FBiH članom 61., predviđeno je da su odluke ovog suda konačne i obavezujuće. Svi organi vlasti u FBiH dužni su u okviru svojih nadležnosti utvrđenih ustavom i zakonom provoditi odluke Ustavnog suda FBiH, a osiguranje izvršenja odluka Ustavnog suda FBiH je i ustavom propisana obaveza premijera Federacije BiH.

Međutim, iako odluke Ustavnog suda FBiH sadrže način i rok izvršenja odluke, određen broj donesenih odluka ne izvršava se na način i u roku naznačenom u istoj. Članom 61. Pravilnika Ustavnog Suda FBiH u slučaju nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršavanju ili obavještanju ovog suda o preduzetim mjerama, sud donosi rješenje kojim se utvrđuje da odluka suda nije izvršena. Ovo rješenje dostavlja se nadležnom tužilaštvu, odnosno drugom organu nadležnom za izvršenje kojeg odredi sud.

Prema raspoloživim informacijama u periodu koji je predmet istraživanja ovog rada (2010., 2011. i 2012. godina), Ustavni sud FBiH je donio 50 presuda i jednu djelimičnu presudu. Odnosno, Ustavni sud FBiH u toku 2010. godine donio je 15 presuda i jednu djelimičnu presudu, u 2011. godini Ustavni sud FBiH je donio 17 presuda, a u 2012. godini Ustavni sud FBiH je donio 18 presuda. U periodu istraživanja Ustavni sud FBiH zbog nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršavanju ili obavještanju Ustavnog suda FBiH o preduzetim mjerama, donio je 16 rješenja kojim se utvrđuje da odluke ovog suda nisu izvršene (u 16 predmeta). Za odluke (presude) ovog suda donesene u 2010. godini, sud je donio 6 rješenja o neizvršenju odluke, za odluke donesene u 2011. godini sud je donio 6 rješenja o neizvršenju odluke, a za odluke donesene u 2012. godini sud je donio 4 rješenja o neizvršenju odluke. Dakle, od ukupnog broja odluka ovog suda u periodu od tri godine,

¹⁹ Vidi Ustavno sudovanje u BiH – problemi i perspektive, Opservatorij za ljudski prava: Bosna i Hercegovina, dostupno na: http://ljudskaprava.ba/ustavno-sudovanje-u-bih-problemi-i-perspektive-11/#_ftn63, pristup stranici 21.07.2013. godine.

odluke nisu izvršene u 31,37% predmeta.²⁰ Naprijed navedeni podaci o neizvršavanju odluka Ustavnog suda FBiH su zabrinjavajući, jer upućuju na zaključak u kojoj mjeri se godinama ne poštuje sudska vlast u ovom entitetu. Međutim, zabrinjavajući je i podatak da neke presude Ustavnog suda FBiH, a koje ni do danas nisu izvršene, datiraju i iz dosta ranijeg vremenskog perioda u odnosu na period obuhvaćen u ovoj analizi.

Potrebno je naglasiti da istrage po rješenjima Ustavnog suda FBiH o neizvršenju odluke suda, najčešće okončavaju donošenjem naredbe o neprovođenju istrage ili obustavi istraga. U analiziranom periodu (2010., 2011. i 2012. godina), prema dostavljenim izvještajima od strane kantonalnih tužilaštava proizlazi da su kantonalna tužilaštva u periodu od 3 godine okončali 4 predmeta u kojima su prijave podnesene zbog neizvršavanja odluka Ustavnog suda FBiH, u 2 predmeta je odlučeno da se istraga neće sprovoditi (donesena naredba o neprovođenju istrage) a u 2 predmeta je odlučeno da se istraga obustavi (donesena naredba o obustavi istraga), dok podignutih optužnica nije bilo. Razlozi koji su navedeni za donesene odluke o neprovođenju istrage i naredbe o obustavi istraga su da je u toku provjere, odnosno istrage utvrđeno da je postupljeno po odlukama Ustavnog suda FBiH, odnosno da su odluke Ustavnog suda FBiH izvršene. Kao razlog za mali broj pokrenutih istraga i ne podizanja optužnica od strane kantonalnih tužilaštava najčešće se navodi nemogućnost utvrđivanja i identifikacije odgovorne osobe koja je odluku dužna izvršiti, poteškoće u utvrđivanju umišljaja na strani počinitelja, i sl. Ipak, najveći problem predstavlja određivanje osoba odgovornih za (ne) izvršenje odluka Ustavnog suda FBiH i/ili dokazivanje krivice. Ovaj problem koji se pojavljuje i sa kojim se susreću tužilaštva, donekle opravdava mali broj pokrenutih postupaka i ne podizanje optužnica, jer ako se odlukom Ustavnog suda FBiH nalaže izmjena postojećeg ili donošenje novog propisa, problem je koga označiti kao osumnjičenu ili optuženu osobu, ako se ima u vidu proces političkog odlučivanja u FBiH, postizanje političkog koncesusa pri izmjeni ili donošenju propisa. Identifikacija odgovornih osoba može naići na posebne probleme kada se odlukom za preduzimanje potrebnih radnji uglavnom označavaju jednozborna ili više različitih tijela vlasti, npr. ukoliko je potrebno donijeti određeni zakon, nacrt će obično trebati sačiniti nadležno ministarstvo, zatim isti treba biti usvojen od strane Vlade Federacije,²¹ nakon čega se upućuje na razmatranje nadležnom zakonodavnom tijelu. U slučaju da prijedlog zakona bude sačinjen, ali ne i izglasan u zakonodavnom tijelu, postavlja se pitanje koga treba krivično goniti po rješenju o

²⁰ Navedeni podaci dostupni na stranici Ustavnog suda F BiH <http://www.ustavnisudfbih.ba/>, pristup stranici 25.07.2013. godine.

²¹ Zakon o vladi Federacije Bosne i Hercegovine Sl. novine FBiH, br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06.

neprovođenju odluke Ustavnog suda FBiH. Da li sve predstavnike u zakonodavnom organu ili jednog od Domova, predsjedavajuće pojedinih Domova, predstavnike pojedinih političkih partija ili lidere tih partija, Vladu koja nije sačinila zadovoljavajući prijedlog ili možda sve navedene zajedno.²²

U prilogu navedenom, u slučaju nepostupanja, odnosno kašnjenja u izvršavanju presuda Ustavnog suda FBiH, govore i uočeni problemi u vezi sa Zakonom o šumama FBiH koji je stavljan van snage 14.04.2009. godine presudom Ustavnog suda FBiH broj:U-26/08.²³ Navedeni Zakon je odlukom Ustavnog suda FBiH proglašen neustavnim, jer je odredbama Zakona o šumama FBiH povrijeđeno pravo opština na lokalnu samoupravu. S obzirom da nadležno Federalno ministarstvo poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva FBiH (po presudi Ustavnog suda FBiH) nije predložilo novi Zakon o šumama, Vlada FBiH je 23.12.2009. godine donijela Uredbu o šumama kojom je definirana ova oblast. Međutim, presudom Ustavnog suda FBiH broj:U-28/10²⁴ od 23.03.2011. godine ova Uredba je stavljena van snage do donošenja novog Zakona. Činjenica da do danas nije usvojen Zakon o šumama FBiH za ovaj entitet, kao i za državu ima nesagledive ekonomske, ekološke i druge posljedice za koje još niko nije odgovarao.²⁵ Nedonošenje ovog zakona dovelo je i do nemogućnosti procesuiranja pojedinih počinitelja krivičnih djela u predmetima u kojima zakonski opis prijavljenog krivičnog djela upotpunjuju blanketne norme Zakona o šumama FBiH, zbog čega su nadležna tužilaštva bila primorana da u predmetima donose naredbe o neprovođenju istrage (odluka Kantonalnog tužilaštva u Mostaru broj: T 07 0 KT 0001983 10 od 29.05.2013. godine i broj: T 07 0 KT 0001981 10 od 29.05.2013. godine, lica prijavljena za krivično djelo Zloupotreba položaja u gospodarskom poslovanju iz čl. 247. st.1 tač. c) KZ FBiH). Naime, u krivičnoppravom smislu nakon proglašenja Zakona o šumama FBiH neustavnim, radnje ovih prijavljenih lica i nisu bile normirane kao krivično djelo. Federalno tužilaštva FBiH je Vladi Federacije Bosne i Hercegovini, Federalnom ministarstvu poljoprivrede, vodoprivrede i šumarstva, Federalnom ministarstvu pravde dostavilo "Informaciju FT FBiH vezanu za probleme u postupanju kantonalnih tužilaštava u FBiH u primjeni Krivičnog zakona FBiH uzrokovane ne donošenjem Zakona o šumama "(broj A- 227/012 od 31.07.2012. godine).

Problem nemogućnosti identifikacije počinitelja ovog krivičnog djela, iako složen, nije i jedini, jer postoji i problem utvrđivanje „umišljaja“ kod počinioca krivičnog djela neizvršavanje odluka Ustavnog suda FBiH. Naime, kada je u pitanju oblik krivice za poseban, kao i osnovni oblik ovog krivičnog djela zakonodavac je propisao da počinitelj mora postupati sa umišljajem tj. kod počinitelja mora postojati svijest i volja, odnosno počinitelj u

²² Slično o tome. Ustavno sudovanje u BiH – problemi i perspektive, Opservatorij za ljudski prava: Bosna i Hercegovina, *op.cit.*

²³ Navedena odluka dostupna na stranici: http://www.ustavnisudfbih.ba/bs/open_page_nw.php?l=bs&pid=97., pristup stranici 02.08.2013. godine.

²⁴ Navedena odluka dostupna na stranici: http://www.ustavnisudfbih.ba/bs/open_page_nw.php?l=bs&pid=196., pristup stranici 02.08.2013. godine.

²⁵ U cilju reguliranja ove oblasti pojedini kantoni usvojili su Zakon o šumama (Tuzlanski kanton, Sarajevski kanton, Unsko-sanski kanton), a koji će se primjenjivati do donošenja Zakona o šumama FBiH.

trenutku činenja djela mora biti svjestan da neizvršavanjem ili odbijanjem izvršenja pravosnažne sudske odluke čini krivično djelo, čije učinjenje želi ili na njega pristaje. Međutim, ako imamo u vidu da su odluke Suda konačne i obavezujuće, logično bi bilo za pretpostaviti postojanje umišljaja kod subjekata odgovornih za njihovo izvršavanje, a naročito ukoliko se radi o organima vlasti, kao i činjenicu da počinitelj može biti samo odgovorna osoba kojoj je s obzirom na njenu dužnost ili na osnovu posebne ovlasti povjeren određen krug poslova koji se odnosi na primjenu zakona ili propisa donesenih na osnovu zakona i dr.

Kada je u pitanju provođenje odluka ovog suda o nesuglasnosti određenih odredbi ili akta sa ustavom, u pravilu ne postoje veće poteškoće u pogledu njenog izvršenja, s obzirom da se takav akt odnosno odredba ukida, odnosno ista se neće primjenjivati od dana objavljivanja odluke Ustavnog suda FBiH u „Službenim novinama FBiH“ ili isti neće stupiti na snagu.²⁶

Kada je u pitanju neizvršenje odluka Doma za ljudska prava, ni tu situacija nije ništa bolja. Naime, iako je u članu 11. st. 6 Aneksa 6 Ustava BiH, propisano da će se odluke Doma za ljudska prava od strana potpisnica u potpunosti provoditi, odluke ove instance su se često izvršavale pod pritiskom međunarodnih organizacija na odgovorne vlasti u BiH i entitetima. Iako je Dom za ljudska prava prestao sa radom, i dalje je ostao problem nedovoljno efikasnog izvršavanja i implementacije odluka ovog tijela i njegovih pravnih slijednika. Pojedine odluke, kao što je Odluka Doma za ljudska prava broj: CH/02/9628 od 09.05.2003. godine u predmetu Vrhbosanske nadbiskupije protiv Federacije BiH, još uvijek nisu izvršene o čemu svjedoči i podatak da se na 78. Sjednici Vlade Federacije BiH od 18.07.2013. godine raspravljalo o ovom problemu.

3. ZAKLJUČNA RAZMATRANJA I PREPORUKE

Imajući u vidu naprijed navedenu problematiku u vezi sa procesuiranjem počinilaca krivičnog djela „Neizvršenje sudske odluke“ iz člana 351. Krivičnog zakona Federacije Bosne i Hercegovine, a u cilju efikasnijeg procesuiranju počinilaca ovog krivičnog djela, poštivanje i izvršavanje odluka sudova u Federaciji, Ustavnog suda FBiH i Doma za ljudska prava za Federaciju:

²⁶ Vidi član 40. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom FBiH (Sl. novine 6/95, 37/03).

- Prije svega, potrebno je otvoriti dijalog unutar profesionalne zajednice u kojoj bi učestvovali predstavnici Ustavnog suda FBiH, Federalnog tužilaštva FBiH, Vrhovnog suda FBiH, kantonalnih tužilaštava, kantonalnih i općinskih sudova, kako bi se sporna pitanja, odnosno problemi otklonili i dali prijedlozi za unapređenje postojećih mehanizama za osiguravanje izvršenja odluka sudova u Federaciji, Ustavnog suda FBiH, Doma za ljudska prava za Federaciju,.
- Trebalo bi razmotriti mogućnost, a u cilju efikasnijeg izvršavanja odluka sudova u Federaciji, Ustavnog suda FBiH i Doma za ljudska prava za Federaciju, da zakonodavac propiše mogućnost oslobađanja od kazne počinioca krivičnog djela koji pravosnažnu odluku suda u Federaciji, kao i odluku Ustavnog suda FBiH i Doma za ljudska prava za Federaciju, izvrši prije okončanja krivičnog postupka, na način da član 351. KZ FBiH dopuni sa stavom 4. koji bi glasio: „Ako lice iz stava 1. i 2. ovog člana izvrši u toku trajanja krivičnog postupka pravosnažnu sudsku odluku, može se osloboditi od kazne.“²⁷
- Predmetima u kojima tužilaštva, sudovi vode postupak povodom učinjenja krivičnog djela „neizvršenje sudske odluke“, dati prioritet u odnosu na druge predmete.
- U cilju prevazilaženja blage politike kažnjavanja počinitelaca ovog krivičnog djela koja ne služi svrsi, a niti se njome ostvaruje svrha kažnjavanja, da Vlada FBiH razmotri kaznenu politiku sudova i ocjeni potrebu davanja preporuka sudovima, uvažavajući njihovu nezavisnost i samostalnost, da preispitaju da li je ovako „blaga“ kaznena politika u funkciji ostvarivanja svrhe kažnjavanja i efikasnog izvršavanja sudskih odluka. Također, da Vlada FBiH razmotri i mogućnost davanje preporuke tužilaštvima, uz uvažavanje njihove nezavisnost i samostalnost, da energičnijim ulaganjem žalbi, posebno zbog odluka o krivično-pravnim sankcijama, stvore procesne uslove da drugostepeni sudovi mogu preinačavati odluke prvostepenih sudova i izricati strožije kazne.

²⁷ Sličnu odredbu sadrži i Krivični zakon Republike Srbije (Sl. glasnik RS br. 85/2005, 88/2005, 107/2005, 72/2009, 111/2009 i 121/2012) član. 340. st.2.

Krivični Zakon Crne Gore u članu 395. st. 2. propisuje mogućnost nepokretanja ili odustajanja od krivičnog gonjenja u slučaju da počinitelj djela pravosnažnu i izvršnu odluku suda izvrši ("Sl. list RCG", br. 70/03 od 25.12.2003, 13/04 od 26.02.2004, 47/06 od 25.07.2006, "Sl. list Crne Gore", br.40/08 od 27.06.2008, 25/10 od 05.05.2010, 32/11 od 01.07.2011)

- Takođe, Glavni federalni tužilac Federalnog tužilaštva FBiH²⁸ da u smislu davanja obaveznih uputstava kantonalnim tužilaštvima utiče da se ovim predmetima da prioritet u procesuiranju, kao i obavezu ulaganje žalbe, posebno zbog odluka o krivično-pravnim sankcijama kada je sud odlučio da izrekne blažu krivičnu sankciju u odnosu na onu koja je propisana za navedeno krivično djelo.
- Svakako, predložimo i razmatranje mogućnost dugoročnog jačanja kapaciteta za krivično gonjenje počilaca ovog krivičnog djela, u vidu organiziranja obuke za tužioce i sudije koji rade na ovim predmetima, a koja obuka bi bila vođena od strane iskusnih stručnjaka iz drugih zemalja koje imaju pozitivne rezultate u procesuiranju ovih krivičnih djela .

Izvršenje odluka Ustavnog suda FBiH, odluka Doma za ljudska prava za Federaciju, odluka redovnih sudova u FBiH nije samo pravno pitanje, nego je to i društveno politički problem. Autoritet i uloga suda zavisi prvenstveno od spremnosti cjelokupne društvene zajednice da odluke prihvate i iste provedu. U zemlji kao što je naša, u kojoj već duži niz godina vlada epidemija političke neodgovornosti vladajućih struktura kojima je na milost i nemilost prepušteno poštivanje izvršnih i pravno obavezujućih odluka najviših sudskih i drugih institucija koje se bave zaštitom ljudskih prava, postojeći mehanizmi izvršenja pokazali su se neefikasnim. Mehanizmi za provođenje odluka postoje, ali su „zatajili“, a potreba njihovog unapređenja je očigledna. Ono što nedostaje je odgovornost, politička i svaka druga koja podrazumijeva da u demokratskom društvu vladaju principi zakona i poštivanja ljudskih prava, a sudske odluke bivaju bezupitno izvršene.

Imamo li u vidu da se odluke sudova uglavnom odnose na zaštitu prava građana, poštivanjem istih doprinijet će se i implementaciji standarda ljudskih prava u BiH, a time i smanjiti potreba građana da se obraćaju međunarodnim institucijama za zaštitu ljudskih prava, čime će država i njeni entiteti izbjeći značajne troškove.

Bez strateškog pristupa optimizaciji izvršenja domaćih odluka, ne samo da će negativna praksa opstati, već postoji bojazan da će se situacija pogoršati.

Treba imati na umu, da pravda nije zadovoljena samo donošenjem, već izvršenjem sudske presude.

1. ²⁸ Zakon o Federalnom tužilaštvu F BiH, Sl. novine FBiH br. 42/02, 19/03.

LITERATURA

1. **Bičakčić E.**, Neobavezujuće obaveze, Status odluka tijela za zaštitu ljudskih prava, Plus demokracije, 2007., dostupno na:
<http://arhiva.pulsdemokratije.net/index.php?a=pdf&l=bs&id=321>.
2. **Gorjanc-Prelević T.**, Pravo na suđenje u razumnom roku, Zbirka izabranih presuda Evropskog suda za ljudska prava u slučajevima protiv Bosne i Hercegovine, Hrvatske, Makedonije, Slovenije i Srbije, uredila, Sarajevo, 2009.
3. **Hanušić A.**, Neprovedbena odluka = Uskraćena pravda, Optimiziranje izvršenih odluka Ustavnog suda Bosne i Hercegovine, Program podrške istraživanjima u oblasti javnih politika 2010-2011, Fond otvoreno društvo Bosna i Hercegovina, dostupno na:
www.soros.org.ba
4. **Hanušić A.**, Mali koraci – veliki efekt: Optimizacija izvršenja odluka Ustavnog suda BiH, dostupno na stranici: http://www.mrezapravde.ba/mpbh/mpbh_files/file/BHS_65_Adrijana_Hanusic.pdf
5. **Simović M.**, Neizvršenje pravosnažnih sudskih presuda u BiH i praksa Ustavnog suda za BiH i Evropskog suda za ljudska prava, Godišnjak fakulteta Pravnih nauka, godina 2., Banja Luka, 2012.
6. Neprovođenje odluka Ustavnog suda BiH: Krivično djelo koje niko ne sankcionira dostupno na: <http://otvoreno.ba/vijesti/bih/37224-neprovoenje-odluka-ustavnog-suda-bih-krivicno-djelo-koje-niko-ne-sankcionira>
7. Ustavno sudovanje u BiH – problemi i perspektive, Opservatorij za ljudski prava: Bosna i Hercegovina, dostupno na: http://ljudskaprava.ba/ustavno-sudovanje-u-bih-problemi-i-perspektive-11/#_ftn63
8. Ustavni sud F BiH <http://www.ustavnisudfbih.ba/bs/index.php>
9. Krivični zakon F BiH, Sl. novine br. 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05 i 42/10
10. Zakona o postupku pred Ustavnim sudom F BiH, Sl. novine 6/95, 37/03.
11. Zakon o vladi Federacije Bosne i Hercegovine, Sl. novine FBiH br. 1/94, 8/95, 58/02, 19/03, 2/06 i 8/06.
12. Zakon o Federalnom tužilaštvu F BiH, Sl. novine FBiH br. 42/02, 19/03.